

ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΕΙΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΑΣ

Υπό ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Ν. ΛΙΖΑΡΔΟΥ

επιτίμου Προέδρου τῶν Ἀποφοίτων τῆς Α.Σ.Ο. καὶ Ε.Ε.
καὶ τ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ Φωταερίου Ἀθηνῶν

Θὰ χαράξωμεν τὰς ἐπομένους γραμμάς, εἰς μίαν προσπάθειαν συμμετοχῆς εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, τὴν ἀξίως τιμῶσαν ἀκαταπόνητον, εὐσυνείδητον, φωτεινὸν ἐργάτην τῆς Ἐπιστήμης, ὅστις καὶ ὡς διδάσκαλος Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος οὐδενὸς κατέδειξεν ἑαυτὸν δευτέρου εἰς τὰς καλλιτέρας τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἀποδοτικὴν ἀσκήσιν τοῦ λειτουργήματός του.

Μία ὠραιότατη ἀπὸ τοῦ 1958 ἔκδοσις τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν «Χρυσᾶ Ἐπη διὰ τοὺς Ἐπιχειρηματίας» ἔχουσα τίτλον, ὀφειλομένη εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Ἰ. Χρυσοχοῦ ἔφερε ζωηρότερον εἰς τὴν μνήμην μου ὅσα εἰς τὸ συγκεκριμένον πεδίον τῶν ἐφαρμογῶν θὰ ἦτο δυνατόν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ὑφίστιων τούτων ὑποθηκῶν, νὰ ἐρευνηθῶσιν ὡς ἀξία καὶ διὰ τὴν Χώραν μας ἐπιτεύγματα ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομίας τῆς. Καὶ φυσικὸν εἶναι ὅτι ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἴδιαν —ἐνδεχομένης— ἐκάστου πείραν, δὲν εἶναι μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωσις διότι τὰ ἴδια βιώματα καὶ τὰ ἴδια ἔργα ἐκθέτει τις ἀσφαλῶς, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀπολύτου συνδρομῆς τῶν δύο μεγάλων συντελεστῶν τῆς ἐρέυνης τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐμπειρίας.

Δὲν συγχωρεῖται ἡ παράλειψις τούτου ἐκ μόνου τοῦ φόβου ὅτι ἡ προβολὴ ἐνὸς ἔργου εἶναι δυνατόν νὰ παρεξηγηθῇ ὡς ἐνέχουσα τὴν φιλοδοξίαν μόνον τοῦ ἐπαίνου, εὐγενῆ ἄλλως τε καὶ αὐτὴν καὶ οὐχὶ καὶ τὴν ἀναγκαίαν διερεύνησιν τῶν συντελεσθέντων ἐκ μέρους τῶν φυσικῶν ἀπολογητῶν.

Ὅπως ἢ ἄλλως τὰ «Χρυσᾶ Ἐπη» τοῦ κ. Ἰ. Χρυσοχοῦ καὶ ἐμπνευστοῦ τούτων καὶ συλλέκτου καὶ πρωτογενοῦς συγγραφέως, ἀπετέλεσαν πειρασμὸν κεντρίζοντα καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν διάθεσιν ὅσων ἠδύναντο ἐκ γνώσεως ἢ καὶ ἰδίως πείρας νὰ καταδείξωσι καὶ τὰ ἔργα, τὰ σύμφωνα πρὸς τοιαῦτα «Ἐπη», εἰς πίστωσιν τῆς εὐεργετικῆς καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν δυνατότητος νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς νέας ἀπαιτήσεις ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς καὶ νὰ σεβασθῇ τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν, ὡς δηγητικὴν κατεῦθυνσιν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν κατακτησέων τῆς.

Ὅσα κατὰ καιροὺς ἐδιδάχθησαν διὰ τὴν σύγχρονον ἐπιχείρησιν καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀναγκαίων μεταβολῶν εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς συνιστῶσι τὴν λεγομένην ἐπιστημονικὴν ὀργάνωσιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁμως θλιβερὰ εἶναι ἢ διαπίστωσις ἀδικαιολογήτων εἰσέτι εἰς τὴν Χώραν μας ἀποστάσεων.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως εἶναι αἷτημα, τὸ ὁποῖον ἀναπηδᾷ ἀπὸ αὐτὰς τὰς συγχρόνους κοινωνικὰς πραγματικότητας.

Εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἄλλως τε ὀργάνωσιν τοῦ ἔργου θεμελιούται ἡ δυνατότης τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν προσπαθειῶν, διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος, τὸ ὁποῖον προοδευτικῶς ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν αὐξουσαν χρῆσιν τῶν συνεχῶς βελτιουμένων μεθόδων.

Πᾶσα ἐκδήλωσις τῆς ζώῃς προσφέρεται εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ὀργανώσεως. Κατ' ἐξοχὴν ὡς τοιαύτη ἡ ἐργασία, ἡ περιλαμβάνουσα, εἰς τὴν καθολικὴν τῆς μορφῆν, τὸ σύνολον τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος.

Διὰ τῆς ἀρίστης ὀργανώσεως, εἶα εἶναι ἡ μεθοδικὴ διὰ τῆς Ἐπιστήμης, διώκονται σκοποὶ ἰδιαζούσης σημασίας, ὡς ἡ πραγματοποίησις τοῦ μείζονος κέρδους ἐν τῇ οἰκονομικῇ προσπάθειᾳ, ἡ προαγωγή τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργασίας διὰ τῆς ὁποίας ὑψοῦται ἡ θέσις τῶν προσωπικῶν συντελεστῶν τῆς καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς εὐρείας καταναλώσεως, μετὰ τὴν συνεχῆ ποιοτικὴν βελτίωσιν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν προσφορὰν τούτων ὅλον καὶ περισσότερον ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς ἀγοραστικὰς δυνατότητας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις ἐκεῖνης.

Ὑπὸ οἰονδήποτε οἰκονομικὸν σύστημα καὶ καθεστῶς διαρθρώσεως τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, τὸ θέμα τῆς ὀργανώσεως ἀποτελεῖ ἀρχὴν βασικὴν καὶ ἀσφαλῆ προϋπόθεσιν υγιοῦς καὶ ἀξίας λειτουργίας τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων. Οὐδεμιᾶς οἰκονομικῆς ὀντότητος τὸ συμφέρον εἶναι ξένον πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως. Ἐπὶ τῆς ἀπλῆς οἰκονομικῆς μονάδος, ἕως τῶν συνθετωτέρων μορφῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας.

Εἰς τὴν μεγάλην ἐπιχείρησιν ἐλκύει βεδαίως τὰς ἐπιδιώξεις τῆς μεγάλης παραγωγῆς. Εὐλόγως συμφέρουσα εἶναι ὁμως καὶ διὰ τὴν μικράν, διότι αἱ ἡσσονος ἀντοχῆς οἰκονομικαὶ προσπάθειαι ἔχουσιν ἔτι μείζονα ἀνάγκην συγχρονισμένης λειτουργίας, ὅπως ἐξασφαλίσουν τὴν δυνατότητα τῆς παρουσίας τῆς δραστηριότητός των, ὑπὸ τὰς συνθήκας τοῦ ἐλευθέρου ἀλλὰ καὶ σκληροῦ ἀνταγωνισμοῦ των πρὸς τὰς ἄλλας, διὰ τὴν ἐπιβίωσιν των.

Ἡ ὀργάνωσις ἀνακύπτει οὕτως ὡς ἀνάγκη ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμόν, ἀλλὰ καὶ θετικῶς ὑπηρετεῖ τοὺς υγιεῖς σκοποὺς του. Διότι ὁ ἀνταγωνισμὸς ὑπηρετεῖ τὴν πρόδον καὶ τὸν πολιτισμόν, ἐφ' ὅσον καὶ εἰς ὃν βαθμὸν δραστηριοποιεῖ τὰς θελήσεις, τὰς πρωτοβουλίας καὶ τὰς προσπάθειας καὶ ὠθεῖ πρὸς τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς καὶ τὰς βελτιώσεις, δι' ὧν ὁμως προάγεται αὐτὸ τὸ συνολικὸν συμφέρον.

Ἡ γενικὴ παραγωγικότης τῆς Χώρας δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλως νὰ ἀνέλθῃ, εἰμὴ μόνον μετὰ τὴν προοδευτικὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων οἰκονομικῆς ἐνεργείας, διὰ νὰ ἀκολουθήσουν αἱ συμφέρουσαι τροποποιήσεις τῆς οἰκονομικῆς διαρθρώσεως. Ἡ αὐξουσα ἀπόδοσις τῆς παραγωγῆς, ὁ συντονισμὸς τῆς ἐνεργείας, ἡ μεθοδικὴ προπαρασκευὴ τῆς ὀργανώσεως, ὁ προγραμματισμὸς τῆς, ἡ ἀξιοποίησις τοῦ

ἐμφύχου ὑλικοῦ καὶ ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν ὑλικῶν συντελεστῶν, ἡ ἀκριβὴς μέτρησις καὶ σκόπιμος ἐκμετάλλευσις τοῦ παρόντος, ἡ δυνατότης ἀσφαλούς προγνώσεως τοῦ μέλλοντος διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος καὶ τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν τῆς καθόλου οἰκονομικῆς ἐνεργείας, περιλαμβάνονται εἰς τὴν εὐρύτητα τῶν σκοπῶν τῆς ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως, διαγράφουσι τὴν ἀποστολὴν τῆς καὶ θεμελιώνουσι πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὴν κοινωνικὴν δεοντολογίαν τῆς.

*
**

Εἰς τὴν Χώραν μας πρὸ πολλοῦ ἐτέθη τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας. Σοβαρὰ μέτρα μεγάλων καὶ ὀρισμένων —ἀτυχῶς— ἐπιχειρήσεων, ἀποτελοῦσι βήματα σταθερὰ καὶ εὐόωνα πρὸς τὸν σκοπὸν. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν θεαίως νὰ ὀμιλήσῃ τις περὶ καθολικότητος. Ἡ ἀναγνώρισις εἶναι κοινὴ. Κατέστη κήρυγμα συνεχὲς καὶ διδασκαλία τῶν ἐπαϊόντων. Ἐπαγγελία τῶν ἀρμοδίων. Αἱ ἐφαρμογαὶ ὅμως δὲν παρέχουσιν ἱκανοποίησιν. Δὲν γεννοῦν τὴν χαρὰν μιᾶς μεταβολῆς, ἡ ὁποία ὄντως νὰ ἀποκτᾷ καθολικὸν καὶ ἀποφασιστικὸν χαρακτήρα. Διότι εἶναι εἰς ἀριθμὸν μικραῖ. Καὶ οἱ μιμηταὶ μετὰ κόπου σύρρουσι τὰ βήματά των πρὸς αὐτάς.

*
**

Μεταξὺ τῶν καλλιτέρων προσπαθειῶν κατέταξεν ἤδη κοινὴ ἀναγνώρισις τὸ παράδειγμα τῆς μεγάλης κοινωφελούς ἐπιχειρήσεως τοῦ Δημοτικοῦ Φωταερίου Ἀθηνῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀνεπτύχθη τὰς ἡμέρας τῆς βαρβάρου ξένης Κατοχῆς, περιεβλήθη καὶ τὸν φωτοστέφανον πραγματικῆς ἐξορμήσεως ὑπὲρ τοῦ συνόλου. Διότι ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη, ἀποβλέπουσα ἰδιαιτέρως εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς, εἰς τὴν ἄμεσον δυνατότητα ἐξυπηρητήσεως καὶ θεραπείας βασικῶν ἀναγκῶν, ὡς ἡ καύσιμος ὕλη, ἡ θέρμανσις, ἀκόμη καὶ ὁ φωτισμός, ἔπρεπε νὰ καταστῇ ἱκανὴ καὶ ὀλοὲν καὶ περισσότερον ἐπαρκῆς εἰς τοῦτο. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ περὶ καθαρᾶς στρατεύσεως εἰς τὴν μάχην τῆς ἐπιδιώσεως τοῦ λαοῦ μας. Ὅτε ἀνελάβομεν —τότε— τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τῆς κοινωφελούς ἐπιχειρήσεως, πρώτη καὶ σταθερὰ πίστις μας ὑπῆρξεν, ὅτι μόνον ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ μέθοδος, ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς δυσχερείας τῶν στιγμῶν. Τὴν οἰανδήποτε προχειρότητα ἀντιμετωπίσαμεν ὡς ἐπιτεινούσαν τὰ προβλήματα ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐτέθημεν. Ἡ θέσις μας ὑπῆρξε σαφῆς, καίτοι διὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας οὐδεμία ἀξίωσις ἦτο δυνατόν σοβαρῶς νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι, ὅποτε ἄλλο, πλὴν ἐνὸς καλοῦ ἀποτελέσματος. Τὴν ἐπιλογὴν τῶν μέσων καὶ τῶν μεθόδων εἶχεν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔργου. Ὑπῆρξε κυρίως σαφῆς ἡ θέσις εἰς τοῦτο, εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ἰδιαίτατα δὲ ἐν ὤραις μεγίστων ἐξ ἀντικειμένου δυσχερειῶν, ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ μέθοδος ἀποτελοῦσιν ἀνάγκην καὶ οὐδέποτε πολυτέλειαν. Τὸ ὅτι αἱ προσπάθειαι ἀναπτύσσονται ἐν πολέμῳ, ἔτι περισσότερον χαρακτηρίζει τὸν δείκτην τοῦ πραγματοποιουμένου ἀποτελέσματος, ἀλλὰ καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἀντοχῆς τούτων. Οὐδέποτε ἐξεπεράσθη ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν σκέψιν ἡ παλαιὰ ἐκείνη καὶ ἐπι-

γραμματική περί τούτων κρίσις, διότι ὁ πόλεμος εἶναι καὶ τῶν θεσμῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν τὸ κριτήριον, ὅπως τὸ πῦρ τοῦ χρυσοῦ.

Εἰς τὴν Χώραν μας δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ διὰ τὸ Δημοτικὸν Φωταεῖον κατέδειξε τὴν δυνατότητα καὶ ἐν μέσῳ συμφερῶν καὶ ἐρειπίων ἀκόμη, νὰ τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συνόλου ἢ ἐπιχειρηματικῆ δραστηριότητος, καταλλήλως *ὀργανομένη*, ὅταν δηλαδὴ ὑπάρξῃ ἀξία σύμπτωσις, κινήσις καὶ ἀνάπτυξις παραγόντων καὶ συντελεστῶν, ὀρθὴ τούτων *τοποθέτησις*, ὅταν ὑπάρξῃ *ὀργάνωσις*, καὶ ἀντὶ τοῦ κακῶς ἐννοουμένου ἐμπειρισμοῦ, σύστημα, ἀντιθέτως, καὶ *μέθοδος*.

Σημασίαν δὲν εἰμπορεῖ θεθαίως νὰ ἔχῃ διὰ τὸ σύνολον καὶ τὰ συμφέροντά του, ἕως τοῦ αἰ ἐπὶ μέρος θυσίαι τῶν ἀτόμων εἶναι δυνατόν νὰ ὠθήσουν τὴν προσπάθειαν καὶ νὰ ἐγγίσουν τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀδυσώπητος μοῖρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δὲν ἀποκλείεται νὰ περιβάλῃ καὶ μὲ τὴν μορφήν τραγωδίας ἀτομικῆς τὴν δικαίωσιν τοῦ ἔργου. Ἴσως αὐτὴ ἢ δλοκλήρωσις τῶν θυσιῶν νὰ φωτίξῃ καὶ διὰ τοὺς ἐπερχομένους καλλίτερον καὶ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ παραδείγματα.

Ἄλλὰ, ἄς προσγειωθῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὰς συγκεκριμένας γραμμάς τοῦ παραδείγματος, διὰ νὰ τιμήσωμεν θετικῶς καὶ ἀξίως διὰ τὸν τιμώμενον καὶ τὴν πίστιν του, τὸν σκοπὸν τῶν γραμμῶν τούτων. Εἶναι ἀνάγκη πρὸς τοῦτο νὰ μνησθῶμεν τῶν συγκεκριμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτε ἐκλήθημεν νὰ κινήσωμεν μίαν παρηκμασμένην καὶ δυσλειτουργοῦσαν πλέον ἐπιχείρησιν διὰ νὰ ὠφελήσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ συνόλου. Ξένον δὲν ἦτο εἰς ἡμᾶς τὸ ἔδαφος οὐδὲ παρθένος ἡ πίστις εἰς τὰ διανοιγόμενα καθήκοντα. Τὰ πράγματα ὁμοίως ἦσαν δραματικῶς ξένα πρὸς τὴν προσδοκίαν ἐπιτυχοῦς ἀναλήψεως τοιούτων προσπαθειῶν. Διότι εὕρομεν :

1. *Ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἀερίου* εἰς κατάστασιν ὑποτυπώδους δυνατότητος περαιτέρω λειτουργίας. Ἐπὶ μίαν πενταετίαν οὐδὲ τὰ στοιχειώδη εἶχον ἐπιχειρηθῆ εἰς τοὺς ἀποστακτικούς του κλιβάνους, ὕλικά καὶ λοιπὰ ἐξαρτήματα. Ἐμπιστευτικῆ ἔκθεσις τοῦ τότε Τεχνικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐργοστασίου παραγωγῆς, ἔθετε ζήτημα «πλήρους ἐντὸς τριμήνου τὸ πολὺ ἀναγκαστικῆς διακοπῆς τῆς λειτουργίας του, ἐλλείψει ἀτμολεβήτων, συσκευῶν ὕδατος ἀερίου, ἐργαλείων κλπ.».

2. *Δίκτυον διανομῆς τοῦ ἀερίου* εἰς κατάστασιν πλήρους ἐγκαταλείψεως ὥστε τὸ ποσοστὸν διαφυγῶν ἀερίου νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 28 - 88 %.

3. *Ἀποθέματα γαιανθράκων*, ἐξαρκοῦντα δι' ἓν εἰκοσιτετράωρον.

4. *Οὐδὲν ρηγματικὸν ἀπόθεμα*.

5. *Κατάστασιν προσωπικοῦ ἀθλίαν*. Οὐδεμία διαβάθμισις καὶ κλιμάκωσις ὑπηρεσιῶν, προσόντων, εὐθυνῶν. Στασιμότης.

Ὁ δεσμὸς ἐκάστου πρὸς τὸ ἔργον ὑπέκειτο εἰς συνεχεῖς μεταλλαγὰς, ξένας πάντως πρὸς τὰ ὑπηρεσιακὰ ἐκεῖνα κριτήρια, δι' ὧν ἀξιολογοῦνται αἱ ὑπηρεσίαι ἐκάστου, κατὰ τὰς ἀληθεῖς αὐτοῦ δυνατότητας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἔργου. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο αὕτη ἢ εἰκὼν τῆς «Ἐπιχειρήσεως». Ἐλειτούργει «ἐμβαλωματικῶς» πλέον. Ἦτο παραδεδομένη εἰς τὸν «πρακτικισμὸν», τὴν προχειρολογίαν, τὰς «λύσεις» τῆς στιγμῆς. Εἶναι βασικά τὰ θέματα ὀργανώσεως, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ μίᾳ διεύθυνσις τοῦ ἔργου διὰ νὰ καταστῆ ἔργον καὶ πολλῆς παρατη-

ρήσεως αξία διὰ τοὺς ἐρευνῶντας τὰ προβλήματα τῆς παρ' ἡμῖν ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὸν τομέα τῆς διοικήσεως

Ἡ προοπτικὴ ἀναπτύξεως τοῦ ἔργου τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιτυχίας ἐπέβαλεν ὀριστικὴν ρύθμισιν τῆς μορφῆς τῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ἀντιστοίχου τρόπου διοικήσεώς της. Βασικὸν εἶναι τοῦτο καὶ πρωταρχικόν. Ὁ παράγων τῆς διοικήσεως εἶναι συντελεστής ἀποφασιστικός, οὐδέποτε δὲ μειωμένης σημασίας οὔτε εἰς τὴν περίπτωσιν ἔργου οἰκονομοτεχνικοῦ. Ὁ προέχων εἰς τοιοῦτον ἔργον χαρακτηρ ἐπιδιώξεως τεχνικοῦ, βιομηχανικοῦ ἀποτελέσματος, γεννᾷ πολλάκις ἀτυχῶς καὶ εἰς «ἐπαϊόντας» ἐντύπωσιν ἀπατηλὴν περὶ τῆς σημασίας τοῦ διοικητικοῦ θέματος. Πλάνη, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐνδεδεγμένον μηχανισμόν διοικήσεως παντὸς ἔργου. Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἔργου συνιστᾷ συντελεστὴν συνθέτου σημασίας καὶ ἀποδόσεως, ὡς τῆς συνισταμένης δυνάμεως τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ τὴν διοίκησιν τοῦ ἔργου καθορίζει ἡ μορφή του, ἣτις δεῖν νὰ ἦ πάντοτε ἐκκαθαρισμένη ἐντὸς συγκεκριμένου νομικοῦ πλαισίου.

Ἡ ἐμπέδωσις πνεύματος ἐνσυνειδήτου πειθαρχίας εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα πάντοτε τῆς ὀρθῆς πολιτείας τῶν διοικούντων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τοῦ ἐμφύχου παράγοντος τῆς ἐργασίας καὶ τὴν κατάλληλον μεταχείρισίν του. Οὐδεὶς δικαιούται νὰ παρίδῃ τὴν σημασίαν εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, τῆς πειθαρχημένης ἐκδηλώσεως ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ προσωπικοῦ της.

Ἀλλὰ τίς ὑπάλληλος, ποῖον ὄργανον ἐκτελεστικόν, διατεταγμένης ἐξουσίας καὶ εὐθύνης, ἠδύνατο σοβαρῶς νὰ ἐλεγχθῆ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν μοναδικὸς ἐκάστου σκοπὸς ἐτέθη ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ ἐπιβιώσις, δι' ἔλλειψιν «ὕπηρεσιακῆς εὐθύνης» ἢ ὀλιγορίας ἢ μείωσιν ἀποδόσεως ἐν ὥραις στερήσεων τῶν στοιχειωδῶν τῆς ζωῆς; Καὶ εἰς ἄλλας μὲν λειτουργίας ἢ ἐκ τοιούτων ἔστω λόγων ἐλαστικότης, οὐδὲν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θεαλίως ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῆ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον ἀποτέλεσμα εἰς ἐπιχειρήσιν παραγωγῆς βιομηχανικοῦ προϊόντος, βαρεῖας μορφῆς ἐργασίας, ἣς ἡ μέτρησις τοῦ συγκεκριμένου ἀποτελέσματος ἀποδόσεως εἶχεν ἄμεσον, καθήμερινὸν δὲ ἀντίκτυπον εἰς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ, εἰς θεραπείαν ἀμέσου καὶ ζωτικῆς καταναλωτικῆς ἀνάγκης.

Ὁ ἐνδιαφερόμενος πολίτης εἶναι δυνατὸν νὰ βαστάσῃ καὶ καρτερικῶς ἴσως νὰ ὑπομείνῃ καθυστέρησιν διεκπεραιώσεως ἐγγράφων ἢ εἰς ἀπότισιν ἄλλης εὐθύνης. Ἐλλείψιν ὅμως τῆς μόνης τότε εὐθηνῆς καὶ διανεμομένης καυσίμου ὕλης τοῦς χειμῶνας τῶν τραχιῶν στερήσεων, διὰ τὴν παρασκευὴν τροφῆς, διὰ τὴν πλήρωσιν ἀναγκῶν περιθάλψεως, ἐν νοσοκομείῳ ἢ κατ' οἶκον, τίς ἠδύνατο ἀγογγύστως νὰ δεχθῆ καὶ ἄνευ ἀναταραχῆς! Ἡ πειθαρχία, κανὼν πάντοτε εἰς τὴν ζωὴν, γίνεται εἰς τὰς ὥρας τῶν συμφορῶν ἀνάγκη σωτηρίας. Ἀλλὰ τότε μεταβάλλεται καὶ εἰς αὐταπάρνησιν καὶ ἡρωϊσμόν. Ὑπάρχουσα, μαρτυρεῖ ἐπὶ πλεόν ὅτι ὄντως ὑφίσταται ἐξύψωσις διοικητικῆ τοῦ μηχανισμοῦ λειτουργίας μιᾶς ἐπιχειρήσεως καὶ ἀνάπτυξις εὐθύνης καθ' ὅλην τὴν κλιμάκωσιν τῆς ἱεραρχίας της.

Εἰς τὸν τεχνικὸν τομέα

Ἡ εἰκὼν τῆς τεχνικῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἦτο ἡ ἀναπόφρευτος συνέπεια τῆς πολιτείας τῆς ξένης ἐταιρείας, ἣτις ἐν ὄψει λήξεως τοῦ προνομίου τῆς πρὸς ἐκμετάλλευσιν, ἀφῆκεν ἐγκαταλειμμένα, ἐργοστάσιον καὶ δίκτυον, κερδοσκοπικῶς φεύγουσα τὴν εὐθύνην, εἰς ἄραρος τοῦ συμφέροντος τῆς καταναλώσεως.

Μόνη ἡ ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις τοῦ τεχνικοῦ τομέως (τεχνικὰ ἐργαστήρια κατασκευῆς ἀνταλλακτικῶν τῶν ἐγκαταστάσεων, διάρθρωσις τοῦ ἔργου συντηρήσεως ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ἀντικαταστάσεως κλιβάνων, ἐξαρτημάτων, μηχανημάτων κλπ.) ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξοικονόμησιν δαπανῶν, συνεπῶς τὴν ἀνακούφισιν τοῦ οἰκονομικοῦ τομέως.

Ἡ σκόπιμος καὶ χρήσιμος διάθεσις τῶν δυνάμεων, ἡ σκόπιμος κατανομὴ τοῦ ἔργου τῶν εἰς συγκεκριμένους καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα ἀμέσους ἐπιδιώξεις, ἀντὶ τῆς ἀδρανείας ἢ τῆς σπατάλης τούτων, ὅταν δὲν ὑφίσταται προγραμματισμὸς ἐν παντί, ἐπιτρέπει πάντοτε τὴν ἐλάφρυνσιν τοῦ τομέως τῶν δαπανῶν, τὴν ἐξοικονόμησιν ἐργασίας καὶ τὴν ἐλεγχομένην κατεύθυνσιν αὐτῆς.

Σειρὰ ὀγδὼν μέτρων καταλλήλων καὶ ὀρθῶν, ζυγισμένων καὶ μελετημένων, μόνη αὐτὴ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ἓνα ὑπὸ ἄμεσον διακοπὴν λειτουργίας ἐργοστάσιον, ἱκανὸν ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος νὰ ὑπηρετήσῃ πλὴν τῶν παλαιῶν καταναλωτῶν του καὶ 12.000 ἐπι πλέον νέους τοιοῦτους, ὡς προσδευτικῶς ἠδξήθησαν ἐντὸς μιᾶς οἰκονομικῆς χρήσεως. Θύματα δὲν γίνονται, ἡμποροῦν ὅμως αἱ ἀνθρώπινοι δυνατότητες ὀρθῶς ἀναπτυσσόμεναι καὶ ἀξιολογούμεναι, νὰ ἀποδώσωσι τὸ ὄριον τῆς πραγματικῆς ἀντοχῆς των καὶ οὐχὶ τὸ ἀπατηλόν, εἰς ὃ ὀδηγεῖ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἔργου, δι' ἔλλειψιν ἀξίας τούτου ὀργανώσεως. Εἶναι ἐνδεικτικὴ ἡ μεταβολὴ τῆς ἀποδόσεως ἐνὸς τοιοῦτου ἐργοστασίου κατὰ ποιόν, ὅταν ἐντὸς διετίας ἀναδιοργανώσεώς του, μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα, ἀλλὰ μὲ σκόπιμον τούτων διάθεσιν, κίνησιν καὶ κατανομήν, ἐπιτυγχάνεται ἐξ ἐκάστου χιλιογράμμου γαιάνθρακος ἀπόδοσις ἐν τῷ ἀερίῳ θερμότητος ἴσῃ πρὸς 2909 θερμίδας, ἔναντι τῶν 473 προηγούμενων !

Τοιαύτη ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ αὔξησις παραγωγῆς, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς αὔξεσεως τῆς τεχνικῆς δυναμικότητος τοῦ ἐργοστασίου, ἦτο δυνατὸν νὰ προέλθῃ μόνον μετὰ τὸν ἀναγκαιοῦντα συντονισμὸν ἐν τῇ διευθύνσει καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ὄλων τῶν τομέων τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ μέριμνα πρὸς τὸν διοικητικὸν καὶ τὸν οἰκονομικὸν τομέα ἔπρεπεν ἰσομοίρως νὰ ἐκδηλωθῇ, διότι ὑφίσταται πάντοτε συνάρτησις καὶ ὀργανικὴ ἀλληλεξάρτησις τῶν τριῶν συντελεστῶν. Μόνον ἡ σύμπτωσις τῆς παραγωγῆς τούτων ἡμπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὸ ἄμεσον παραγωγικὸν ἀποτέλεσμα ὑπὸ τὴν καθαρῶς τεχνικὴν του μορφήν, ὅπερ ὅμως παριστᾷ διὰ τοῦτο πάντοτε ἀποτέλεσμα σύνθετον, τῇ συνδρομῇ πλειόνων τοῦ ἐνὸς παραγόντων.

Διελύσαμεν τὴν πλάνην, ὅτι εἰς ἐπιχειρήσιν οἰκονομοτεχνικοῦ χαρακτῆρος μὲ κυρίαν ἐκδήλωσιν τὴν παραγωγὴν διομηχανικοῦ προϊόντος, ὑφίσταται προέχων χαρακτῆρ μερίμνης τῶν διοικούντων, ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἀντικειμένου, ἐπὶ ζῆμίᾳ ἢ καθυστερήσει τῶν λοιπῶν συντελεστῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ

μεθόδων τῆς Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομίας, ὑπῆρξε βασικὴ ὡσαύτως μέριμνα τῆς Διοικήσεως, εἰς διάλυσιν καὶ τῆς ἐτέρας πλάνης, ὅτι ἡ δημοτικὴ μορφή τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὁ προέχων κοινωφελὴς χαρακτήρ λειτουργίας τῆς, ἔθετεν αὐτὴν ἔκτος τοῦ συστήματος λειτουργίας καὶ ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομίας, ὡς Δημοσίαν ἢ Δημοτικὴν Ὑπηρεσίαν.

Εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα

Ἡ οἰκονομικὴ ἐξυγίανσις μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως ἀποτελεῖ θεθαίως πάντοτε πρόβλημα.

Τοῦτο ὅμως ἀναμφισβητήτως προσλαμβάνει διαστάσεις κρισιμωτάτου προβλήματος, ὅταν ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ἀφορᾷ ὥρας ἐθνικῆς δουλείας ὑπὸ ζυγὸν ξένων καὶ θαρβάρων κατακτητῶν καὶ ὀργανισμῶν διαθέτοντα ἀπόθεμα μὲν χρηματικὸν οὐδέν, τοιοῦτον δὲ πρώτης ὕλης, προκειμένου περὶ βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐξαρκοῦν δι' ἓν εἰκοσιτετράωρον.

Ἡ Διοίκησις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐτέθη ἐνώπιον τοῦ προβλήματος ἐν ἀμέσῳ συσχετισμῷ πρὸς τὴν ἀνάγκην τὸνώσεως τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ χαρακτήρος. Ἐπιβεβλημένον ἐκρίθη ὅπως ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὑγιῶν καὶ χρησίμων ἀρχῶν καὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐλευθέρας Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομίας. Τοῦτο ἦτο ἐκδήλωσις τῆς καὶ ἀνωτέρω σημειωθείσης πίστεώς μας, ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ὑπαρξίν μιᾶς μεγάλης τοιαύτης ἐπιχειρήσεως πλάνην ἢ ἀντίληψιν ὅτι ὁ κοινωφελὴς αὐτῆς χαρακτήρ ὑπὸ μορφήν ἀνταποδοτικῶν ὑπηρεσιῶν ὡς δημοτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, μεταθέτει αὐτὴν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, ὡς αἱ τοῦ δημοσίου ἢ τῶν ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τοιαῦται, Ὁρθολογικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος εἰς τὴν περίπτωσιν ἀποτελεῖ ἡ θαθεῖα κατανόησις τοῦ ρόλου, τὸν ὅποιον ἐπιτελεῖ μία βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις ὡς τοιαύτη, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν ἄλλως τελοῦσα.

Ὁ μηχανισμὸς ἐπιδιώξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος δὲν εἶναι δυνατόν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν νὰ ἀποστῇ ὠρισμένων βασικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας. Ἠσκήθη διὰ τοῦτο πολιτικὴ, ὑπὸ ἔποψιν ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως, περιλαμβάνουσα μέτρα ἐξασφαλίζοντα ταχεῖαν καὶ ὑπεύθυνον πρωτοβουλίαν εἰς λήψιν καὶ ἐφαρμογὴν ἀποφάσεων, ἀντὶ οἰασδήποτε σχετιζομένου διαδικασίας, ἣτις θὰ ἔθετεν εἰς κίνδυνον τὰς δυνατότητας ἰκανοποιητικῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ διαρκοῦς ἀναπροσαρμογῆς τούτων πρὸς τὰ ἐναλλασσόμενα δεδομένα τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐτέλει καὶ ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, ὑφιστάμενος τὸν μοιραῖον ἀντίκτυπον τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς κατεχομένης χώρας καὶ τῆς ἐξηθρωμένης οἰκονομίας τῆς.

Ὑπὸ ἔποψιν δὲ ὀρθολογικῆς λειτουργίας διὰ τὴν διάθεσιν τοῦ πραγματοποιημένου ἀποτελέσματος, τὰ ληφθέντα μέτρα ἔπρεπεν οὐ μόνον νὰ μὴ ἀφίστανται ἀλλὰ καὶ σκοπίμως νὰ ὑπηρετῶσι τὸν προέχοντα κοινωφελῆ χαρακτήρα τῆς ἐπιχειρήσεως, ὑπὲρ τῶν εὐρέων στρωμάτων τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπρογραμματίσθη πάντοτε καὶ ἐλειτούργησεν ἡ τιμολογιακὴ πολι-

τική, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν διειρηθήσαν εἰς χαμηλὰ πάντοτε ἐπίπεδα αἱ τιμαὶ διαθέσεως τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος, τοῦ ἀερίου, ἀπολύτως ἀλλὰ καὶ συγκριτικῶς ἴδια πρὸς τὰς τιμὰς τῶν λοιπῶν καυσίμων.

Αἱ συνεχεῖς ἐπιβαρύνσεις τῆς ἐπιχειρήσεως, αἱ ὑποχρεῦσαι αὐτὴν εἰς τὰς ἀντιστοίχους ἀναπροσαρμογὰς τῶν τιμῶν καταναλώσεως, οὐδέποτε ἀπέστησαν τοῦ μέτρου τούτου συντηρήσεως τοῦ ἀνταποδοτικοῦ χαρακτήρος τῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν κατανάλωσιν, ἥτις, διὰ τὸ εἶδος τῶν ἱκανοποιουμένων ἀναγκῶν τῆς, περιελάμβανε, κυριώτατα, τὰς ἀσθενεστεράς οἰκονομικῶς τάξεις. Διὰ τοῦτο αἱ τοιαῦται ἀναπροσαρμογαὶ τιμῶν οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὸ χαμηλὸν ὄριον ἀντοχῆς τῆς καταναλώσεως, ὥστε κατ' ἀνάγκην διὰ τὰς στιγμὰς ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ τὸ ἀντιοικονομικὸν ἄλλως ἀποτέλεσμα, νὰ μὴ καλύπτῃ ποτὲ ἢ τιμὴ τοῦ προϊόντος τὴν παραγωγικὴν του δαπάνην.

Τὰ ἐπιτευχθέντα εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομοτεχνικῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκρίθησαν παρὰ τῶν εἰδικῶν ὡς τὸ ἀξιόλογον ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐντατικῆς ὀργανωτικῆς προσπάθειας, μεθοδικῶς ἀναπτυχθείσης καὶ διὰ συστήματος ὑπευθύνου καὶ ἡλεγμένου πάντοτε προγραμματισμοῦ. Ἡ διαπίστωσις εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ἀξίας τῶν ὀρθολογικῶν κανόνων καὶ μεθόδων λειτουργίας τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἐν πολέμῳ δὲ καὶ ὑπὸ δουλείαν ἐπιτεύγματα, παρέχουσιν ἀσφαλὲς τὸ μέτρον τῆς δυνατότητος καὶ τῆς ἐπιτυχίας διὰ τὰς εἰρηνικὰς συνθήκας, ἀλλὰ καὶ τῶν θλιβερῶν συμπερασμάτων εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὀδηγῇ ἢ ἐξακολουθοῦσα ἀπαράδεκτος ἀπόστασις, ἢ χωρίζουσα τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας μας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων τῆς ὀρθολογικῆς διοικήσεως καὶ ὀργανώσεώς των.

*
* *

Δὲν θὰ κλείσωμεν τὰς γραμμὰς τοῦ παρόντος χωρὶς, ἐν γενικότητι βεβαίως, νὰ τονίσωμεν, ὅτι εἰς ἓνα τοιοῦτον σύστημα ὀργανώσεως κατ' ἐπιστήμην, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐφηρμοσμένων μεθόδων, δέον νὰ ἀνταποκρίνεται ἀντιστοίχως κατάλληλος ἱεράρχησις προσωπικοῦ ὀρθολογικῶς ὡσαύτως συγκεκροτημένου εἰς σχῆμα πυραμίδος, ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἕως τῶν βάσεων αὐτῆς. Διότι ἀποτελεῖ βασικὴν ἀρχὴν, δοκιμασθεῖσαν καὶ τότε ἐν τῇ πράξει τῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅτι εἰς πᾶσαν πλευρὰν ἐπανδρώσεως τοῦ ἔργου, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς πλαισιώσεως τούτου διὰ τοῦ ἐμφύχου παράγοντος τῆς ἐργασίας, τὸ ἄτομον ἐκδηλοῦται καὶ ἀξιολογεῖ τὴν ἀπόδοσίν του διὰ τοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ τὸ σύστημα ἔχει ἀνάγκην τοῦ καταλλήλου φορέως του, τῆς πνοῆς καὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἐφαρμόζοντος τοῦτο ἀτόμου. Ἀπεκρούσαμεν πάντοτε τὴν πλάνην ὅτι ὑφίσταται οἰκονομικὴ μορφή αὐτοματισμοῦ, καταρκοῦσα τὴν τοιαύτην σημαίνουσαν πάντοτε παρουσίαν τοῦ ἐμφύχου συντελεστοῦ τῆς ἐργασίας.

“Ο παράγων “προσωπικόν,,

“Ὅσοι διώκῃσαν ὠργανωμένην ἐργασίαν, κίνησιν δηλαδή ἐργου διὰ τὴν ἐπιδίωξιν ὠρισμένων σκοπῶν, ἀτομικοῦ ἢ εὐρύτερον συλλογικοῦ χαρακτήρος, εἴτε καὶ ὑπερατομικοῦ, κοινωνικοῦ συμφέροντος, δὲν παραβλέπουσιν ὅτι τοιαύτη ὠργανω-

μένη κοινότης ἐργασίας, ἀκολουθεῖ τάξιν καθωρισμένην, διαγραφομένην εἰς ἕνα καταστατικὸν νόμον, ὅστις προσδιορίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις ἐκάστου, τὰς εὐθύναις καὶ τὴν φύσιν τῆς ἀποστολῆς, ὅσον καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ συνεργαζόμενοι συνάπτονται πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ σχέσει καὶ τῆς κοινῆς εὐθύνης.

Ἐπιστηρίζαμεν πάντοτε καὶ ἐφηρμόσαμεν τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνσυνειδήτου πειθαρχίας. Ἐπιστεύσαμεν ὅτι μόνον ἡ βαθμιαία αὐτοκατανόησις τοῦ ἔργου ἐνὸς ἐκάστου, ὁδηγεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν στελεχῶν συνειδητῶν, ὑποχρεουμένων, δικαιουμένων καὶ εὐθυνομένων. Οὕτως ἐδραιούται τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθοῦς πειθαρχίας, ἥτις, ὅχι μόνον δὲν ἔχει ἀνάγκη τοῦ στοιχείου τῆς καταπιεστικῆς καὶ ἀναγκαστικῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἀνωτέρου ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ ἐπὶ τοῦ κατωτέρου, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἀντιτίθεται πρὸς αὐτὸ καὶ τὸ ἀποκλείει. Καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ μὲ τοιαύτην μέθοδον ἐπολιτεύθημεν ἔναντι τοῦ ἐμφύχου παράγοντος τοῦ ἔργου, τοῦ προσωπικοῦ του. Ἐὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἄριστα διὰ τὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὰς δυνατότητας ἠδξημένων κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον, πρὸς τὸν τεθέντα σκοπὸν τῆς.

Δι' ὅσους καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐγένοντο κοινωνοὶ τοῦ προσωπικοῦ δράματος ἐκείνου, ὅστις τοιαύτας μεθόδους ἐφήρμοσε καὶ ὅμως ἐν τέλει ὡς ἄνθρωπος τραγικῶς ἐπλήγει, ἐὰν καὶ μεταξὺ τῶν ἀναγκαστῶν τοῦ παρόντος συγκαταλέγονται τοιοῦτοι καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης θὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι τὸ προσωπικόν, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν ἀκμάτην καὶ ἐργώδη κυφὲλιν τοῦ ἔργου εἰς ὧρας ὄντως τραγικῆς, ἄσχετον τελείως πρὸς πᾶσαν ἐκτροπήν καὶ συμβάντα ξένα καὶ πρὸς τὰ αἰσθητά καὶ τὴν ἰδικήν του συνείδησιν, συμμετέσχεν ἀντιθέτως εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἀνθρωπίνης συμπαραστάσεως εἰς τὴν δοκιμασίαν τοῦ πληγέντος διευθυντοῦ του καὶ ὑπῆρξε διὰ τοῦτο μάλιστα δικαίως πραγματικῆ τῶν προσπαθειῶν, αἷτινες κατέτεινον πάντοτε πρὸς τὴν δημιουργίαν μεταξὺ ὄλων τῶν παραγόντων τοῦ ἔργου, σχέσεων ἀληθοῦς συναδελφότητος καὶ συνεργασίας, ἀφ' ἑαυτῶν δημιουργουμένων καὶ τηρουμένων κατὰ λόγον συνειδήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀποστάσεων ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ καὶ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν κλιμάκωσιν.

Ὡς συμπέρασμα τόσης κατ' ἀνάγκη γενικότητος γραμμῶν, τοῦτο μόνον θὰ σημειώσωμεν : ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπιχειρήσεις μὲ μακρὰν παράδοσιν λειτουργίας καὶ ἀκμῆς διὰ τὴν τότε ἰσχυρὰν οἰκονομικῶς συγκρότησίν των, δὲν ἐπέδειξαν τὴν προσδοκωμένην ἀνοχὴν εἰς τὰς ἐναντιότητάς των περιστάσεων καὶ ἐκμάφθησαν. Ἐπέκυψαν. Ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀνεπτύχθημεν. Καὶ... χαιρετισμὸν τιμῆς ἐν κατακλειδί καὶ τοῦτον θὰ ἀποτεινώμεν πρὸς τὸν πνευματικὸν Ἑλληνα, ἐργάτην τῆς ἐπιστήμης καὶ διδάσκαλον ἀξίον, πρὸς ὃν ἡ παρούσα ἔκδοσις ἀφιερῶται, ὡς δικαία τῆς Σχολῆς, ἐν ἣ ἔλειτούργησε τὰ καλά, προσφορὰ ἀναγνωρίσεως καὶ κοινῶν αἰσθημάτων.